

Język Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej

III. ZASADY DOBORU I REDAKCJI MERYTORYCZNEJ HASEŁ

Autorki *Słownika*, Ewa Stepniakowa i Janina Trzcńska, podtrzymując podstawową zasadę metodyki Adama Łysakowskiego, tj. zasadę wyszczególniającego formułowania tematów i uogólniającego formułowania określników, określiły zasady tworzenia JHP BN, które w większości są stosowane do dziś:

Słownictwo ma charakter uniwersalny

JHP BN jest systemem otwartym, zasób słownictwa nie podlega żadnym ograniczeniom i odzwierciedla tematykę gromadzonych dokumentów

Terminy służące jako tematy powinny odpowiadać polskiej terminologii z danej dziedziny i pochodzić z wiarygodnych polskich źródeł informacji

Początkowo jako źródła tematów preferowano najbardziej popularne, jednotomowe encyklopedie, wychodząc z założenia, że jest to źródło najbardziej dostępne dla przeciętnego użytkownika. Obecnie podstawowym zasobem terminów są wielkie encyklopedie uniwersalne oraz encyklopedie dziedzinowe i słowniki terminologiczne, w mniejszym stopniu monografie i artykuły naukowe, wydawnictwa urzędowe, akty prawne. Terminy są ponadto weryfikowane za pomocą aktualnego słownika języka polskiego.

Spośród wyrażen synonimicznych wybiera się (w kolejności preferencji):

- przyjęte w encyklopediach uniwersalnych,
- przyjęte w encyklopediach specjalistycznych,
- częściej spotykane w piśmiennictwie, bazach danych czy zasobach internetowych.

Np.:

Uczucia (nie: Emocje, nie: Afekty)

Barwa (nie: Kolor)

Oporniki (nie: Rezystory)

Przeznaczenie (nie: Los, nie: Predestynacja)

Omdlenie (nie: Zemdlenie, nie: Utrata przytomności)

Agrochemia (nie: Chemia rolnicza)

Działalność charytatywna (nie: Dobroczynność, nie: Filantropia)

Alkoholizm (nie: Pijaństwo)

Łowiectwo (nie: Myślistwo)

Histopatologia (nie: Histologia patologiczna)

Mikroelementy (nie: Pierwiastki śladowe)

Przedstawione wyżej zasady nie zawsze można zastosować w praktyce. Hasła do opisu nowych zjawisk społecznych, nowych technologii, aktualnych wydarzeń politycznych zwykle

nie są jeszcze ujmowane i definiowane w publikacjach typu encyklopedycznego i słownikowego, stąd problem ze znalezieniem odpowiedniej, a nie całkiem potocznej nazwy. Hasła często bywają więc formułowane na podstawie innych dostępnych źródeł – zagranicznych baz danych, publicystyki, zasobów internetowych; czasem po utrwaleniu się bardziej właściwego nazewnictwa bywają zmieniane. Pewna grupa terminów, np. z zakresu nauk społecznych, ekonomicznych czy technicznych, które nie mają jeszcze polskiego odpowiednika jest wprowadzana w brzmieniu obcym, najczęściej angielskim (np.: Timesharing, Public relation, Hosting, Outsourcing, Streetworking).

Terminy służące jako tematy powinny być jednoznaczne

Terminy homonimiczne różnicujemy za pomocą dopowiedzeń, którymi zwykle są skróty nazw dziedzin pochodzące z wykazu skrótów zamieszczanego w Encyklopedii Powszechnej PWN.

Np.:

Róża (bot.)	Byliny (bot.)
Róża (med.)	Byliny (lit.)
Mars (astr.)	Stereotyp (druk.)
Mars (rel.)	Stereotyp (psychol., socjol.)
Rak (med.)	Inteligencja (psychol.)
Rak (zool.)	Inteligencja (socjol.)

Dopowiedzenie dodaje się również wtedy, gdy dany termin występuje w Słowniku tylko w jednym znaczeniu, np.:

Róg (muz.)
Kompilatory (informat.)
Wrotki (zool.)

Jeśli skrót nazwy dziedziny nie jest wystarczający do rozróżnienia dwu terminów, należy użyć innego, bardziej precyzyjnego dopowiedzenia identyfikującego, np.:

Kusaki (ptaki)
Kusaki (chrząszcze)